

Zlověstné politické swingování

Autorskorežisérské duo Drbohlav–Polišenský se opět úspěšně vydalo do komunistické minulosti

V raných padesátých letech, kdy se lidé houfně pokoušeli uprchnout z komunistického ráje, byla na přeběhlíky nastrojena důmyslná past. Před skutečnou státní hranicí, tedy ještě na českém území, instalovala Bezpečnost falešnou „čáru“ – včetně malé americké základny. Utečenci, kteří uvěřili, že zdárně přešli, se pak údajným americkým vojákům svěřovali se svým smýšlením a úmysly, jmenovali i další lidi antikomunistického smýšlení. Všechny je přirozeně čekalo zatčení (a v horším případě i smrt). Většinou se vůbec nedověděli, že se stali obětí mistrně nastrojené policejní mystifikace.

Taková je historická kulisa televizního filmu *Swingtime*, který ČT 1 uvedla příhodně 25. února. Do zahraničí chce utéci muzikant Pavel (Vladimír Dlouhý) i se svou kapelou, neboť jeho milovaná jazz komunisté zařadili mezi úpadkovou buržoazní hudbu. Na poslední chvíli si však útěk rozmyslí jeho žena Hana (Ingrid Timková) a vrátí se domů, do poloprázdného bytu. Pro oba, rozdělené a netušící o osudech toho druhého, tím začne kolotoč zákeřnosti. Zatímco Pavel je přinucen, aby mezi „Ame-

Chtějí utéct, ale nevědí, co je čeká ...

ričany“ hrál na klavír, vydírán výhrůžkami ohledně Hany, kolem níž se obtáčeji agenti Státní bezpečnosti, vydávající se za odpůrce režimu. A Hana jejich tvrzením začíná věřit ...

Pod snímkem je podepsána autorská dvojice, která na sebe upozornila již několika pozoruhodnými projekty, zkoumajícími zákruty naší nedávné minulosti (například *Gambit*, *In nomine patris*) – scenárista Jan Drbohlav a režisér Jaromír Polišenský. Ačkoli vycházejí z autentických údajů, samotný příběh je fiktivní, sestrojený tak, aby co nejzářivěji osvětlil dopad bezvýchodnosti: hrdinové nikdy nerozkryjí, jaké šalebné hry je po-

hltily. Ani divák, ačkoli má klubko nástrah „přečtené“ téměř v úplnosti, do poslední chvíle nic netuší o jejich opravdovém rozměru. Právě v tomto ohledu se výsledný tvar povznese nad obvyklý popisný záznam, dal nahlédnout do rozpoložení lidí ocitnuvších se pod drtivým nátlakem, vystresovaných strachem o své nejbližší. Napomáhala tomu i dynamická, nervní, ba komická kamera Jaromíra Malého, zvýrazněná ruchy i staccatovitým hudebním doprovodem Petra Hanzlíka.

Swingtime se vyznačuje v televizi málokdy vídanou řemeslnou fortelností, vyprávění si od počátku do konce udrželo vzrušivost, vzpírá se obvyklým výstavbovým klišé, která dovolují předvídat vývin událostí. Sugestivní bylo herecké ztvárnění, zejména ústřední dvojice dospívá k zajímavým

studiím bezmoci a marného vzdoru, promítnutým do zvrásněných tváří i přidušené mluvy. Dostí objevné bylo zpodobnění protivníků: nejsou zbytečně demonizováni ani karikováni, převažuje v nich až cosi slizkého, zůstávají lhostejně sebejistí v důvěře, že stoprocentně uspějí, daří se jim předstírat jinou identitu (a to nejen pro hrdiny příběhu, ale i pro diváky). I když do mlouvavě zupácký Michal Dlouhý, tajnosnubný Alois Švehlík nebo lísavý Saša Rašilov někdy hledali optimální výrazovou stylizaci.

Janu Drbohlavovi se vydařily i některé pobočné motivy (například linie měšťáckých Haniných rodičů), jiné ovšem vyzněly rozpačitě. Mám na mysli důvěrné Haniny rozmluvy s přítelkyní (Vlasta Zehrová), již se jako jedinému člověku svěří, ještě patrnější je to u zdvojeného nasazení agentů na Hanu, tvarově dováděné k melodramatickému přechýlení. Trochu také drhly pohutky k emigraci – chvílemi to vyhlíželo, jako kdyby to bylo jediné kvůli hudbě. Také příchody nových, dosud nic netušících obětí do „americké zóny“ jsou příliš lakonické.

Na *Swingtime* bychom jistě našli vady na kráse, avšak závažnost výpovědi mi připadá natolik zásadní, že jakékoli výhrady přehlušuje. Už proto zasluhuje pozornost: některé události by nikdy neměly upadnout v zapomnění, protože dokreslují dění před pouhým půlstoletím – respektive to, co zůstávalo pod tímto povrchem skryto.

JAN JAROŠ

ALBERT SPEER BYL NEČEKANĚ AKTUÁLNÍ

Byla to spíš náhoda než záměr. Ale náhoda prý přejí připraveným ... V každém případě se do současných debat nad tím, nakolik čeští manažeři či bankéři spolupracovali s StB či lidovými milicemi, skvěle hodilo uvedení dokumentárního filmu o nacistickém architektovi Albertu Speerovi (uvedla ČT 2 v neděli 18. února). Filmaři tu společně s historiky ilustrovali příběh člověka, který se v touze po prosazení spolčil s politiky té nejméně garnitury. Co ale bylo nejpodstatnější: konfrontovali Speerova uhlazeně opakovaná tvrzení, že nic nevěděl o vyvražďování Židů v koncentračních táborech, s fakty a dokumenty. Z tohoto srovnání pak vyplynulo, že Speer mu-

sel o tom, co se děje v Osvětimi, vědět a že jeho poválečné uhybání (po dvaceti letech byl propuštěn z vězení a stal se z něho úspěšný autor vzpomínkových knih) bylo jen účelovou snahou zahladit část odpovědnosti.

Co z toho vyplynulo pro současnost? Především to, že sebezáchovný pud vede člověka k tomu, že podlehne „vlastnímu vidění minulosti“. A že všichni ti schopní a inteligentní lidé (a Speer rozhodně takový byl), kteří sloužili zlořezimu, možná o svém počínání vnitřně pochybovali, uvědomovali si, že podávají ruku ďáblu, ale zároveň ve svých racionalistických myslích moc dobře věděli, co dělají.

ANDREJ HALADA

Věrná stylizace přelomu 40. a 50. let